

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ จังหวัดนราธิวาส

Creative leadership of Educational Institution Administrators
under The Narathiwat Provincial Office of Learning Encouragement

แนตี นุชภู^{1*} และจรรณี แก้วเอียน²

Neati Nutphu^{1*} and Jarunee Kao-ian²

นักศึกษาปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา¹

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา²

Master's degree student in Educational Administration, Faculty of Education, Yala Rajabhat University¹

Faculty of Education, Yala Rajabhat University²

*Corresponding author, e-mail: 736593015@yru.ac.th เบอร์โทรศัพท์ 081-609-8596

(Received: April 6, 2024; Revised: September 7, 2025; Accepted: October 23, 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ จังหวัดนราธิวาส 2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ จังหวัดนราธิวาส ตามตัวแปร เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดนราธิวาส ปีการศึกษา 2566 จำนวน 162 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่าที และทดสอบค่าเอฟ เมื่อพบว่ามีความแตกต่างกันจึงทดสอบโดยวิธีของเชฟเฟ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ จังหวัดนราธิวาส พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ จังหวัดนราธิวาส จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์; ผู้บริหารสถานศึกษา; สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดนราธิวาส

Abstract

The objectives of this research were 1) study the creative leadership of educational institution administrators the Office of under The Narathiwat Provincial Office of Learning Encouragement 2) compare the creative leadership of educational institution administrators the Office of under The Narathiwat Provincial Office of Learning Encouragement classified by gender, age, education level and work experience 3) process the recommendations of creative leadership of educational institution administrators the Office of under The Narathiwat Provincial Office of Learning Encouragement. The sample group used in this research was school administrators and teachers under the Narathiwat Provincial Office of Learning Encouragement, year 2023 for 162 people. The method used in this the questionnaire is divided into 3 parts. The statistics used in data analysis consisted of percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test and Pearson Correlation, Found that there were differences it was tested by Scheffe's method.

Independent study found that: 1) Creative leadership of educational institution administrators the Office of under The Narathiwat Provincial Office of Learning Encouragement were found at a high level overall. 2) Comparative results of creative leadership of educational institution administrators the Office of under The Narathiwat Provincial Office of Learning Encouragement classified by gender, age, education level and work experience were found that Overall and each aspect differed without statistical significance.

Keyword: Creative Leadership; School Administrators; The Narathiwat Provincial Office of Learning Encouragement

บทนำ

ความเปลี่ยนแปลงทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ซึ่งเทคโนโลยีที่ทันสมัยมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะนำมาซึ่งการพัฒนาประเทศ เพื่อก้าวสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมือง และด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีต่าง ๆ การพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นมียุทธศาสตร์สำคัญ คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งจะประกอบไปด้วยคนที่มีคุณภาพที่สมบูรณ์ทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต โดยความก้าวหน้าที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในปัจจุบันนี้ย่อมส่งผลให้การศึกษาที่มีความเปลี่ยนแปลงไปจากสมัยก่อนคุณลักษณะต่าง ๆ ของผู้เรียนจะเปลี่ยนแปลงตามบริบททางสังคมคุณภาพของการจัดการศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะส่งผลให้คนมีคุณภาพและเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาและศึกษาศักยภาพของแต่ละคนอย่างเต็มที่และเต็มความสามารถ การจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดการพัฒนาความรู้ ความคิด ความสามารถ ตลอดจนมีคุณธรรมจริยธรรมสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมั่นคงและมีความสุข (นิรุฒ มีพันธ์, 2559)

กระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบายในการจัดการศึกษาในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ถึง 2567 โดยการปรับปรุงหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ให้ทันสมัยและทันการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกระดับการศึกษาให้มีความรู้ทักษะและคุณลักษณะที่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทย ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 กำหนดให้มีกฎหมายแห่งชาติ จึงให้ได้มาซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พุทธศักราช 2545 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 3 พุทธศักราช 2553 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทในการจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรมกระบวนการเรียนรู้ และการบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

สถานศึกษาเป็นผู้แหล่งการเรียนรู้ ที่ให้ความรู้และประสบการณ์ทั้งหลายที่สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง จากการได้คิดเองปฏิบัติเอง และสร้างความรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยและต่อเนื่องจนเกิดกระบวนการเรียนรู้ และบริหารซึ่งเป็นบุคคลสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลง และความสำเร็จหรือความล้มเหลวของสถานศึกษาหรือองค์กรจำเป็นต้องมีความสามารถระดับมืออาชีพจึงจะสามารถนำพาสถานศึกษาหรือองค์กรอยู่รอดและมีความเจริญก้าวหน้าเช่นเดียวกับผู้บริหารในยุคสมัยนี้ก็ต้องมีฝีมือระดับมืออาชีพจึงจะสามารถบริหารและจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายเพื่อให้สามารถจัดการศึกษาและพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ (จรูญ แก้วเอียน, 2557) การที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะบริหารจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิผลนั้นจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำที่ดี ซึ่งผู้นำที่มีภาวะผู้นำที่ดีมีอิทธิพลกับการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่มีคุณค่าและมีความจำเป็นต่อการนำองค์กรก้าวหน้าไปสู่อนาคตที่ดียิ่งกว่าเดิม (รัตติกรณ์ จงวิศาล, 2556) ดังนั้นผู้บริหารถือเป็นบุคคลสำคัญต่อการพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาสำหรับผู้นำยุคใหม่จึงต้องมีการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงความเป็นผู้นำที่มีอยู่ให้ทันกับเหตุการณ์ปัจจุบันตลอดเวลา (ปิลันธน์ วีระภัทรกุล, 2560) การศึกษาภาวะผู้นำจึงมีพัฒนาการมาโดยตลอด แต่แนวคิดดังกล่าวก็ไม่เพียงพอที่จะอธิบายเกี่ยวกับผู้นำรุ่นใหม่ที่มีความคิดสร้างสรรค์และการศึกษาของไทยได้ จึงได้มีความพยายามที่จะพัฒนาภาวะผู้นำที่มีความชัดเจนภาวะและเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งที่จะพัฒนาด้วยวิธีการวิจัยทั้งในเชิงแนวคิด รูปแบบ และกระบวนการ (ธนาภรณ์ นิลพันธุ์, 2562)

ผู้บริหารหรือผู้นำองค์กรไม่ได้มีเพียงหน้าที่บริหารสั่งการเท่านั้น แต่ต้องอาศัยกระบวนการคิดและมุมมองที่แตกต่างจากเดิมในการมองหาทิศทางใหม่ การขับเคลื่อนองค์กรอย่างมีวิสัยทัศน์ มองโลกในแง่ดี มีความยืดหยุ่น มีความคิดสร้างสรรค์ และมีจินตนาการ (กิตติกาญจน์ ปวิพันธ์, 2556) เพราะการใช้เพียงอำนาจตามกฎหมายที่ตนมีสั่งการให้ครูทำงานโดยปราศจากการเข้าใจถึงจิตใจ สถานการณ์ และปัจจัยแห่งการจูงใจต่าง ๆ ย่อมทำให้ครูเกิดทัศนคติที่เป็นลบต่อผู้บริหารและต่อองค์กร ทำให้ปฏิบัติหน้าที่ไม่เต็มศักยภาพ ส่งผลให้ระบบการทำงานขาดการเชื่อมโยงกัน การทำงานจะติดขัดและไม่เกิดประสิทธิภาพเท่าที่ควร (นิรุจ มีพันธ์, 2559) ผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นบุคคลสำคัญต่อความสำเร็จและการดำรงอยู่ขององค์กรเป็นอย่างมาก ซึ่งส่วนประกอบที่เกี่ยวข้องทั้งวิธีการจัดการ และการ

บริหารงานอย่างสร้างสรรค์จะนำมาซึ่งการบริหารที่ประสบความสำเร็จ เพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายให้ได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ ผู้นำสถานศึกษาที่ต้นนั้นจะต้องประกอบไปด้วยการตัดสินใจที่ชาญฉลาด มีความคิดสร้างสรรค์ในการนำหลักสูตรมาปรับใช้ได้จริง มีวิสัยทัศน์ที่สร้างสรรค์ วิเคราะห์ความคิดของตน กระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการโน้มน้าวใจบุคลากรในสถานศึกษาให้เห็นคุณค่าของตนเอง ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ ให้ทุกคนมีเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าว ถือว่าผู้บริหารเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ทั้งนี้พาร์เกอร์และเบกนอด (Parker and Begnaud, 2004 อ้างถึงใน เตือนใจ สุนกุล, 2562) ผู้บริหารสถานศึกษาจะบริหารจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิผลนั้นจำต้องมีภาวะผู้นำที่ดี ซึ่งผู้นำที่มีภาวะผู้นำที่ดีมีอิทธิพลกับการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่มีคุณค่าและมีความจำเป็นต่อการนำองค์การก้าวหน้าไปสู่อนาคตที่ดียิ่งกว่าเดิม (รัตติกรณ์ จงวิศาล, 2556) ดังนั้นผู้บริหารถือเป็นบุคคลสำคัญต่อการพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา

จากรายงานผลการปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2565 ของสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดนราธิวาส (พระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566) ซึ่งมีผลใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด 60 วันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป และให้ยกเลิกพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 โดยยกระดับจากสำนักงาน กศน. เป็น “กรมส่งเสริมการเรียนรู้” สำหรับผู้นำยุคใหม่จึงต้องมีการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงความเป็นผู้นำที่มีอยู่ให้ทันกับเหตุการณ์ปัจจุบันตลอดเวลา โดยต้องมีลักษณะพื้นฐานของการเป็นผู้นำ ประกอบไปด้วย 1) การมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการมองภาพในอนาคตที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่มีทิศทางและจะนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้อย่างชัดเจน (เกศณี กลืนเทศ, 2562) 2) ความสามารถในการยืดหยุ่นตามสถานการณ์ เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการคิดหาคำตอบได้อย่างอิสระ ไม่ตกอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์เดิมหรือความคุ้นเคย และสามารถปรับตัวเข้ากับบุคคลและสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปในสถานการณ์ต่าง ๆ (สุทธิชัย นาคะอินทร์, 2561) 3) ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา เป็นกระบวนการทางสติปัญญาในการแก้ปัญหาจากกระบวนการเรียนรู้และประสบการณ์ของบุคคล เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการ (อรอนงค์ สอนสนาม 2557)

ในสภาพปัญหาปัจจุบันด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาต้องปรับปรุงและพัฒนา คือ ผู้บริหารบางส่วนยังไม่ปรับเปลี่ยนทัศนคติในการบริหาร ยังมีพฤติกรรมการบริหารแบบเดิมในด้านการคิด ยังไม่สามารถนำพาองค์การในการสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม สภาพการแข่งขัน เทคโนโลยี ซึ่งยังไม่สอดคล้องกับยุคดิจิทัล ยังขาดประสบการณ์ เจตคติ แรงจูงใจ ดังนั้นผู้บริหารต้องพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลให้สอดคล้องกับการปรับทิศทางการศึกษา มีวิสัยทัศน์ที่ก้าวหน้า สามารถที่จะคาดการณ์ถึงสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ประกอบการตัดสินใจและการวางแผนพัฒนา รวมถึงหลักการในการเลือกวิธีการแก้ปัญหาให้เหมาะสมผ่านกระบวนการแก้ปัญหาที่มีแบบแผน มีทิศทาง เป็นขั้นเป็นตอนในการนำไปสู่ข้อสรุปที่ชัดเจนมาใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์เพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่ต้องการได้ (สำนักงาน กศน.จังหวัดนราธิวาส, 2565)

จากความสำคัญดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ จังหวัดนราธิวาส เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลและนำไปสร้างแนวทางการพัฒนาภาวะ

ผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดนราธิวาสให้ทันต่อสภาวะความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ส่งผลต่อการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่สมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ พัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการศึกษา สามารถปรับตัวอยู่ได้ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อีกทั้งเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ จังหวัดนราธิวาส
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ จังหวัดนราธิวาส ตามตัวแปร เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- 1.ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดนราธิวาส จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 13 คน และครูจำนวน 262 คน รวมเป็น 275 คน
- 2.กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดนราธิวาส กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 13 คน และครูจำนวน 262 คน รวมเป็น 275 คน คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างได้จำนวน 160 คน แต่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลได้จำนวน 162 คน สุ่มโดยวิธีอย่างง่าย และจับฉลากไม่ใส่กลับคืน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ลักษณะเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการค้นคว้าอิสระครั้งนี้ คือ แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดนราธิวาส แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist) จำนวน 3 ข้อ ประกอบด้วยเพศอายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน
ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดนราธิวาส จำนวน 3 ด้าน ของพาร์คเกอร์ และเบกนอด (Parker and Begnaud, 2004 อ้างถึงใน เตือนใจ สุนกุล, 2562) ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาปัจจัยภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ มีข้อคำถาม จำนวน 35 ข้อดังนี้

1.ด้านวิสัยทัศน์	15	ข้อ
2.ด้านความยืดหยุ่น	10	ข้อ
3.ด้านความสามารถในการแก้ปัญหา	10	ข้อ

เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า โดยกำหนดค่าของลำดับคะแนนดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับน้อยที่สุด

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการค้นคว้าอิสระครั้งนี้ผู้ค้นคว้าได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถามตามลำดับขั้น ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา

2. ศึกษาวิธีการสร้างเครื่องมือแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของ Likert

3. สร้างแบบสอบถาม ตามกรอบแนวคิดการวิจัย 3 ด้าน คือ ด้านวิสัยทัศน์ ด้านความยืดหยุ่น ด้านความสามารถในการแก้ปัญหา

4. นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมและนำมาแก้ไขข้อบกพร่อง

5. นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแล้วเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) หรือความสอดคล้องระหว่างข้อความที่เขียนขึ้นในแบบสอบถามกับนิยามศัพท์ที่กำหนดไว้ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruence) ทั้งนี้ IOC ของข้อคำถามแต่ละข้อคำถามในแบบสอบถามมีค่า 0.67-1.00 จึงสามารถนำมาใช้ได้ทุกข้อ

6. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครู สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ จังหวัดยะลา ที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของ Cronbach 1970 ,บุญชม ศรีสะอาด, 2554) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.97 จึงสามารถนำไปใช้ได้

จริยธรรมการวิจัย/การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การค้นคว้าอิสระครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่างโดยชี้แจงรายละเอียดครอบคลุมข้อมูลต่อไป

1) ชื่อและข้อมูลเกี่ยวกับผู้วิจัย

2) วัตถุประสงค์ และประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

3) ขั้นตอนการเก็บรวบรวมแบบสอบถามไม่มีการระบุชื่อของผู้ตอบแบบสอบถาม

4) การเก็บรักษาข้อมูลเป็นความลับ

5) การเสนอผลงานวิจัยในภาพรวม

6) สิทธิที่จะตอบรับหรือปฏิเสธการเข้าร่วมการวิจัยหรือสิทธิที่จะถอนตัวออกจากการวิจัยได้ตลอดเวลา โดยไม่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของผู้ตอบแบบสอบถามและข้อมูลทั้งหมดจะถูกทำลายภายใน 1 ปี ภายหลังจากที่ผลการวิจัยได้รับการเผยแพร่แล้ว

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขออนุญาตรับรองจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ถึงผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดนราธิวาส เพื่อขออนุญาตทำการวิจัย และขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดนราธิวาส

2. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามออนไลน์ที่สร้างด้วยแอปพลิเคชัน Google Form ส่งผ่านช่องทาง Line G-mail และ Face book ของสถานศึกษาถึงคือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดนราธิวาส จำนวน 162 ฉบับ

3. ผู้วิจัยรับคำตอบจากการส่งแบบสอบถามออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน Google Form รวบรวมกลับคืนมาจำนวน 162 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 จากนั้นดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) วิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ และ นำผลการวิเคราะห์เสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

2) วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ จังหวัดนราธิวาส โดยหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) ค่าส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ตามเกณฑ์ของ บุญชม ศรีสะอาด (2554) ซึ่งแปลผลตามเกณฑ์การแปลผล ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ระดับน้อยที่สุด

3) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการทดสอบค่าทีอิสระ (Independent t-test) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ จังหวัดนราธิวาส จำแนกตามตัวแปรเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

ผลการวิจัย

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ จังหวัดนราธิวาส มีผลการวิจัย ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคดิจิทัลของผู้บริหาร

สถานศึกษาสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดนราธิวาส จำแนกตามภาพรวมและรายด้าน

ด้านที่	ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	SD	ระดับ	ลำดับ
1	ด้านวิสัยทัศน์	4.29	0.389	มาก	3
2	ด้านความยืดหยุ่น	4.38	0.467	มาก	2
3	ด้านความสามารถในการแก้ปัญหา	4.39	0.445	มาก	1
รวม		4.35	0.410	มาก	

จากตารางที่ 1 ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ จังหวัดนราธิวาส โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.35, SD=0.410) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความสามารถในการแก้ปัญหา ($\bar{X}$ = 4.39, SD=0.445) รองลงมา คือ ด้านความยืดหยุ่น ($\bar{X}$ = 4.38, SD=0.467) และส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านวิสัยทัศน์ ($\bar{X}$ = 4.29, SD=0.389)

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ จังหวัดนราธิวาส จำแนกตามเพศ

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์	เพศ				t	p-value
	ชาย		หญิง			
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD		
1. ด้านวิสัยทัศน์	4.35	0.272	4.27	0.419	1.30	0.196
2. ด้านความยืดหยุ่น	4.52	0.354	4.33	0.490	1.53	0.113
3. ด้านความสามารถในการแก้ปัญหา	4.52	0.314	4.35	0.473	1.97	0.106
รวม	4.46	0.282	4.32	0.439	1.76	0.120

จากตารางที่ 2 ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานส่งเสริม การเรียนรู้จังหวัดนราธิวาส จำแนกตามเพศ โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดนราธิวาส จำแนกตามอายุ

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์	อายุ								F	p-value
	<30 ปี		30-40 ปี		40-50 ปี		>50 ปี			
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD		
1. ด้านวิสัยทัศน์	4.46	.288	4.22	.373	4.32	.405	4.24	.300	1.42	.237
2. ด้านความยืดหยุ่น	4.63	.411	4.30	.514	4.39	.445	4.36	.152	1.38	.248
3 ด้านความสามารถในการแก้ปัญหา	4.58	.441	4.32	.484	4.41	.410	4.53	.470	1.21	.308
รวม	4.55	.345	4.28	.436	4.37	.401	4.38	.293	1.43	.236

จากตารางที่ 3 ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานส่งเสริม การเรียนรู้จังหวัดนราธิวาส จำแนกตามอายุ โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดนราธิวาส จำแนกตามระดับการศึกษา

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์	ระดับการศึกษา				F	p-value
	ปริญญาตรี		สูงกว่าปริญญาตรี			
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD		
1. ด้านวิสัยทัศน์	4.32	0.389	4.11	0.343	1.83	0.065
2. ด้านความยืดหยุ่น	4.41	0.469	4.13	0.375	1.37	0.119
3 ด้านความสามารถในการแก้ปัญหา	4.42	0.436	4.13	0.434	1.65	0.909
รวม	4.38	0.408	4.13	0.361	1.53	0.112

จากตารางที่ 4 ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดนราธิวาส จำแนกตามระดับการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดนราธิวาส จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์	ประสบการณ์ทำงาน						F	p-value
	น้อยกว่า 5 ปี		6-10 ปี		11 ปี ขึ้นไป			
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD		
1. ด้านวิสัยทัศน์	4.17	0.590	4.24	0.345	4.35	0.320	2.73	0.068
2. ด้านความยืดหยุ่น	4.18	0.729	4.34	0.438	4.45	0.356	2.54	0.090
3. ด้านความสามารถในการ แก้ปัญหา	4.27	0.639	4.35	0.449	4.44	0.365	1.75	0.177
รวม	4.21	0.633	4.31	0.393	4.41	0.317	2.97	0.054

จากตารางที่ 5 ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดนราธิวาส จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดนราธิวาส สามารถนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ จังหวัดนราธิวาส ผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ จังหวัดนราธิวาส จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านวิสัยทัศน์ ด้านความยืดหยุ่น ด้านความสามารถในการแก้ปัญหา ภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของนัสรีน ยูโซ๊ะ (2566) ได้ทำการวิจัยภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานบุคคลในโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส เขต 3 ผลการวิจัยภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานบุคคลในโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาสอดคล้องกับนโยบายและจุดเน้นการดำเนินงานของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดนราธิวาส จัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพหุปัญญาให้กับผู้เรียนโดยเน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงในรูปแบบ Active Learning STEM Education Coding ฯลฯ และกระบวนการส่งต่อในระดับที่สูงขึ้นโดยปรับเปลี่ยนแนวคิดในการบริหารจัดการในสถานศึกษารวมถึงพัฒนาผลการเรียนและสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและสามารถสร้างแรงจูงใจโดยใช้กระบวนการที่แสดงออกมาเป็นผู้ที่มีความยืดหยุ่นในการปฏิบัติงาน

2. เปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดนราธิวาส ตามตัวแปรเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การ จำแนกตามเพศ พบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภูวนาท คงแก้ว (2563) ได้ศึกษา เรื่องภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการครูที่มีเพศแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านพบว่าไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากการที่ผู้บริหารสถานศึกษาได้ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการบริหารสถานศึกษาโดยไม่มีการแบ่งแยกว่าเป็นเพศชายหรือเพศหญิง และนำความคิดเห็นมาบูรณาการการทำงานในสถานศึกษาโดยให้ความไว้วางใจและความเชื่อมั่นกับครูทุกคนอย่างเท่าเทียม

สรุปผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ จังหวัดนราธิวาส ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านความสามารถในการแก้ปัญหา รองลงมาคือ ด้านความยืดหยุ่น และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือด้านวิสัยทัศน์
2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ จังหวัดนราธิวาส จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ด้านวิสัยทัศน์ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีจิตใจที่กว้าง ยอมรับฟังและมีความมีเหตุผลและควรมีการกำหนดทิศทางของพันธกิจให้บรรลุผล และมีการใช้เทคโนโลยีนวัตกรรมใหม่ ๆ ในการปฏิบัติงาน เพื่อวางแผนในการดำเนินการงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ด้านความยืดหยุ่น ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความยืดหยุ่นมีลักษณะการเปิดใจกว้างให้อิสระในการตัดสินใจของบุคลากร รวมถึงการนำพาองค์กรในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล และควรส่งเสริมการสนับสนุนการแข่งขันทางเทคโนโลยี
3. ด้านความสามารถในการแก้ปัญหา ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความสามารถในการแก้ไขการใช้สารสนเทศ ควรมีวิธีการแก้ปัญหาให้เหมาะสมกับสถานการณ์

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในยุคดิจิทัลในขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่างอื่น เช่น สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดยะลา ปัตตานี หรือภาคอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

กิตต์กัญจน์ ปฏิพันธ์. (2556). *ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์: สิ่งที่ควรค่าสำหรับทุกคนในอนาคต*. ขอนแก่น:

โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.

เกศณี กฐินเทศ. (2562). *ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*.

จรูณี แก้วเอียน. (2557). *เทคนิคการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษายุคใหม่และแนวทางการปฏิบัติสำหรับผู้บริหารมืออาชีพ*. สงขลา: ชานเมืองการพิมพ์.

ชูโฮรี มะลิเป็ง. (2565). *ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานด้านการพัฒนา กระบวนการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถม ศึกษา นราธิวาส เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*.

ณัฐกิตต์ บุญเก่ง. (2565). *ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*.

เตือนใจ สุนกุล. (2562). *ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล*.

ธนาภรณ์ นิลพินันท์. (2562). *ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 32. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*.

นัสรีน ยูโซ๊ะ. (2566). *ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถม ศึกษา นราธิวาส เขต 3. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*.

นิรุช มีพันธ์. (2559). *ตัวแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับรางวัลพระราชทาน ระดับมัธยมศึกษาในเขต ภาคเหนือตอนบน. วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*.

ปิลันธน์ วีระภทรกุล. (2560). *รูปแบบพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นจังหวัด บุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*

รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2556). *ภาวะผู้นำ: ทฤษฎีการวิจัยและแนวทางสู่การพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุทธิชัย นาคะอินทร์. (2561). รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัตกรรมการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

อรอนงค์ สอนสนาม. (2553) การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง มนุษย์กับความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการสอนตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคม. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

